

NÚMERO 102

ANY X

GENER 1925

OFICINES: PERGAMINO, 244 : BUENOS AIRES

OLI "NOGUER"

de polpa d'olives prem-sades sense pinyol i sense filtrar. Veritable suc o crema d'oli sense cap preparació química, per a usar medicinalment.

Es ven a totes les Drogueries i Farmàcies i a Las Tinajas.

Las Tinajas

OLIS FINS

Repartment ràpid a domicili.

Demani per telèfon:

Union 4399 i 6270

Rivadavia

B.de Irigoyen 566

BUENOS AIRES

Mostelle

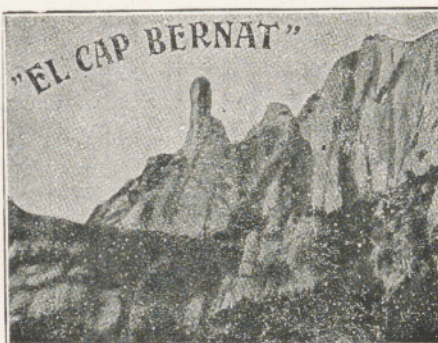
Magatzems "La Constància"

ABANS "EL CAP BERNAT"

DUACASTELLA i Cía.

Els millors assortits d'articles de Catalunya

VENEM ALS PREUS
MÉS REDUÏTS
DE BUENOS AIRES.

SEGURETAT
ABSOLUTA.
REMESES A TOT EL PAIS.

CARLOS CALVO, 3623

UNION TELEF. 62 MITRE 4004

DEMANI'S OLI
"EL CAP BERNAT"
INSUPERABLE

3929 - RIVADAVIA - 3931

UNION TELEF. 62 MITRE 1570
COOP. TELEF. 597, OESTE

PICHINCHA, 180

COOP TELEF. 741 (CENTRAL)

DEMANI'S OLI
"EL CAP BERNAT"
INSUPERABLE

RESURGIMENT

ANY X

BUENOS AIRES, GENER DEL 1925

NÚM. 102

DESPRÉS DEL MARROC, CATALUNYA

L'enorme importància que per la pacificació dels esperits i per la normalitat constitucional a Espanya té el problema de la llibertat de Catalunya, està sintetitzada en un paràgraf de l'àmplia informació tramesa de París estant pel talentós periodista Ortiz-Echagüe al diari "La Nación" de Buenos Aires, posant un colofó al llibre d'En Cambó, suara aparegut, en el qual l'indiscutible geni polític català proclama el fracàs de la Dictadura militar a Espanya i en una forma hàbil que escapa a tota sanció "directorial" llença a la cara del rei dels espanyols un "j'accuse" formidable, sindicant-lo com el principal responsable del desastre moral i material a què està precipitant l'Estat espanyol, el qual corre pel pendent del descrèdit i la vergonya internacional, cobert d'oprobri.

A guisa de prefaci, Ortiz-Echagüe diu que resol el problema del Marroc, Catalunya reemplaçarà a aquest en el pla de les preocupacions espanyoles i que el proper període polític de l'Estat estarà supeditat al greu problema català.

Aquestes manifestacions de l'expert corresponsal de "La Nación" a París, tenen una importància singularíssima i venen a desmentir una vegada més les ridícules bravates llençades per aquest general d'opèreta que es diu Primo de Rivera qui s'especialitza en donar com a solucionats i resolts els problemes per ell insolubles, donada la seva nul·la mentalitat.

Hom recordarà perfectament que el problema català fou la principal preocupació del Dictador en la seva incipient governamental. Hom recordarà que, per tal de resoldre'l, el fatxander militar dictà un decret reprimint severament tota manifestació de catalanitat, de resultes del qual les presons de Catalunya s'ompliren d'honrats patricis, les terres espanyoles foren poblades per innumerables catalans que hi eren desterrats, i els camins que menen a França envaïts per milers de germans nostres, els quals d'aquesta manera, exiliant-se, podien assegurar-se la llibertat. Amb aquest mitjà expeditiu, seguit de la mordaga a la premsa i la prohibició absoluta del dret de reunió, el flamant regenerador d'Espanya

creí que podia ofegar l'ànima del nostre poble i imbuït d'aquest pueril convenciment pregonà als quatre punts cardinals l'extermini del separatisme i, com a conseqüència, la solució del problema català, etern pesombre dels polítics derrocats que ell, el Dictador, resolva amb un simple cop de ploma. Després, alliberat d'aquesta preocupació, es lliurà a la solució del problema del Marroc.

Però heus aquí que mentre està en el període més cruu de la seva segona empresa, ve el senyor Ortiz-Echagüe i se li acut, de fer saber al món que el problema català subsisteix i que aquesta realitat intangible del nostre plet secular exigeix una solució concordant amb els corrents progressius de la humanitat, si és que Espanya vol viure amb pau i tranquil·litat i vol fer-se digna de la consideració universal.

No havíem quedat que del separatisme i del problema català només restava el record d'un cas esporàdic aguditzat per la turpitud d'uns governants complaents i ineptes? — No havia jo "decretat" la mort definitiva del catalanisme i "proclamat" la unitat de les terres de l'Espanya única e indivisible? — I el pesombre embolcalla l'esperit aci Dictador mentre Abd-el-Krim somriu triomfalment des dels cimalls de les muntanyes que dominen Melilla, Ceuta i Tetuan...

* * *

El plet de la llibertat de Catalunya, com el del Marroc, és més viu que mai i més agressiu malgrat la calma aparent que hom observa en la superfície. Cambó en dóna idea en afirmar que els partidaris de l'autonomia, cansats de clamar en debades per la mateixa, estan ara resolts a apel·lar a la violència per tal de fer-se respectar els drets inalienables a la llibertat. I quan En Cambó ho diu...

Després del Marroc, Catalunya. No és cap cosa nova allò que ens assabenta el

Si voleu que la llengua catalana imperi damunt totes les activitats del nostre viure nacional, contribuïu a l'obra magna d'educar els infants en l'idioma de la Pàtria. Aquesta tasca d'un alt sentit cultural i patriòtic la realitza l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

periodista Ortiz-Echagüe, però té el mèrit de venir a confirmar una arrelada creença nostra.

El Marroc ha entrat francament en un període de solució, però de solució totalment favorable als plans d'Abd-el-Krim. Espanya s'ha vist obligada a abandonar el Riff, limitant-se a les places fortes del litoral: Melilla, Ceuta, Tetuan, però aquest propòsit també topà amb la resistència d'Abd-el-Krim — i probablement de les potències europees interessades — i aviat veurem com Espanya serà bandejada totalment de l'Àfrica i obligada a recloure's dintre les fronteres estrictes del seu Estat. Aleshores arribarà el torn a Catalunya. Tota la llopada militar caurà damunt la nostra pàtria i les immoralitats del Marroc es reeditaran a Catalunya amb totes llurs conseqüències, incloent-hi l'abandó del nostre país i el triomf de les nostres armes i dels nostres ideals d'independència. I consti que en augurar aquest final no ho fem moguts per l'entusiasme i la passió que sentim per la llibertat de la nació catalana, sinó perquè tenim el convenciment de què Catalunya no ha pas d'ésser una excepció dintre el conjunt de pobles sotmesos al jou espanyol que han recobrat la llur independència.

Després del Marroc, Catalunya. Es la veu del món civilitzat qui profetitza aquesta contingència. Es la veu del món civilitzat que ens posa a l'aguait d'allò que ha de venir fatalment. Es el món qui ens diu que convé que l'assalt de les hosts espanyoles sedentes de botí i de venjança no ens sobti desprevinguts.

No sabem com se produirà la lluita, però sigui com sigui Catalunya no ha pas de romandre inactiva davant la imminència de l'assalt. Els catalans, d'allà i d'aquí, tenim el deure de defensar les nostres vides, les nostres llars i les nostres hirsendes a costa dels sacrificis més heroics. Havem d'estar disposats a tot, sense excloure d'aquest "tot" el sacrifici de la pròpia vida, que no hi ha res que dignifiqui tant com el morir per un ideal noble com és ara l'ideal de la independència política i espiritual de la pàtria única i autèntica dels catalans: Catalunya.

DE CATALUNYA ESTANT

UNA REVOLUCIÓ IMAGINÀRIA

Segurament els primers sorpresos de la passada "revolució" de l'Estat espanyol, han estat els revolucionaris mateixos. La revolució començà voltada de sospitosos misteris i precedida d'anuncis i avisos. Els fets, però, es desenrotllaren en mig de la major inatenció del públic. L'oblit és tot quan resta d'ella.

Ara es veu clarament el pla dels autors de la revolució. Els veritables autors han estat, naturalment, no els revolucionaris sinó els governants. Es tractava, d'una banda, de fer por al bon burgès i restablir la unió militar, i d'altra banda fer avortar els plans dels revolucionaris en cas de que n'hi haguessin de bo de bo. Aquests eren els objectius d'un maquiavelisme barroer, com escau a la migrada mentalitat dels militars espanyols, que el Directori es proposava obtenir en preparar la revolució.

La revolució ha fallat no perquè els revolucionaris no hagin pogut canviar la situació actual — sinó precisament perquè la situació continua invariable, això és sense haver pogut el Directori promoure un moviment de l'opinió pública a favor seu, ni haver excitat el patriotisme espanyol amb l'amenaça d'una revolta separatista catalana, ni tan solament haver afeblit les profundes divisions existents en l'exèrcit espanyol.

El veritable caràcter d'aquesta revolució preparada des del Ministeri de la Governació on regna omnipotent En Martínez-Ardo, fou immediatament descobert per tot el públic i les finalitats perseguides no foren obtingudes. Talment sembla com si els esdeveniments hagin passat en algun remot país, extraordinàriament allunyat del nostre. La gent no ha tingut ni un sol moment de preocupació ni d'excitació per la revolta. El major silenci s'és fet al volt d'aquests fets i solament els ha seguit, l'oblit de tothom. La reacció patriòtica i conservadora a favor del Directori no s'ha produït. Si els enemics del Directori realment tenien una revolució en preparació, no s'han deixat seduir per aquests focs artificials, i llur amenaça resta en peu, ja que el Directori no ha pogut fer avortar llurs projectes. L'exèrcit segueix dividit com abans i el Directori es troba en la mateixa posició crítica anterior.

Certament si aquest fracàs ha seguit als projectes tan innocents del Directori, no ha estat pas per manca de preparació de l'escenografia. Els fets de que ja ha parlat amb suficient detall la premsa diària, han estat voltats d'una atmosfera de misteri per la censura, els consells de guerra sumariíssims han estat reunits i

uns pobres desgraciats condemnats a mort, sense gaire escrúpols. El mateix Marquès de Magaz, president interí del Directori, aprofitant un moment tant oportú com la inauguració de la Conferència de l'Oli, feu referència a aquests fets en uns termes que, realment mostren que no vacil·len els governants espanyols ni davant la calúnnia per tal d'enemistar els seus súbdits contra els catalans. El Marquès de Magaz, exposà les gestes del Marquès de Estella, l'il·lustre salvador d'Espanya que lluita heroicament a l'Àfrica amb la flor i nata de la joventut espanyola, i digué que aquesta heroicitat contrastava amb "la conducta de certs catalans, separatistes suïcides, i d'altres, que en nom d'una llibertat que no serveixen, organitzen a l'altra banda de la frontera partides armades, compostes del rebuig de la societat, desferres de la guerra, i les llencen contra Espanya per a inflamar-hi la revolució". El discurs solemne del Marquès acabava amb una crida a tots els patriotes espanyols i gent de tendència conservadora a formar el quadre al volt del Directori per a salvar la pàtria dels perills en què es trobava.

La maniobra d'enemistar els espanyols contra els catalans apareix claríssima. Costa de veure quina relació poden tenir fets que esdevenen a Vera (Nabarra) a l'extrem oposat del Pireneu, a centenars de quilòmetres de Catalunya, duts a cap per espanyols, amb el separatisme català. Quant als fets de Barcelona, els dos homes executats no eren catalans, i dels detinguts excepte un o dos, tots eren espanyols. Malgrat que la realitat dels fets és contra seu, l'odi dels espanyols contra Catalunya és tan gran que no dubten en desfer-la per avivar la tradicional enemistat entre Espanya i Catalunya.

La maniobra del Directori no ha tingut, però, èxit enlloc. I a l'estranger ha provocat algun comentari que no deu haver estat gaire del gust seu. Efectivament part de la premsa anglesa ha fet un comentari ingenu al discurs citat "si aquests fets, segons declara oficialment el Marquès de Magaz, han estat símptomes d'una revolta separatista catalana, aleshores és que la qüestió de Catalunya és molt més greu del que ens creiem, i no deu ésser veritat el que deia el Directori temps enrera de que havia acabat amb el separatisme català".

La crida feta als conservadors espanyols pel President accidental per a que vinguessin a ajudar el Directori, ha estat negativament contestada pel periò-

dic conservador *La Epoca*—si nosaltres hem estat expulsats del govern de l'Estat pel Directori (ha dit aquest diari) acusats d'ésser uns mals governants i polítics no hem d'ésser precisament els que ara anem a salvar el Directori de les dificultats en què diu trobar-se.

La maniobra del Directori de provocar una revolució a Catalunya per aprofitar-la després per als seus fins, i tenir base així per desencadenar una repressió sanguinària contra els catalans, no ha agafat a ningú de sorpresa a Catalunya; la història es repeteix. Molts catalans han recordat ara les paraules del memorial del Comte de Olivares al Rei Felip IV, quan preparaven la guerra coneguda després amb el nom de Guerra de Separació de Catalunya contra Espanya (1640-56): "Tres son los caminos que a V. M. le pueden ofrecer la ocasion y la atención en esta parte (la conquista militar de Catalunya)... el más eficaz sería hallándose V. M. con esta fuerza que dije (un fort exèrcit preparat) ir en persona como a visitar aquel reino donde se hubiere de hacer el efecto, y hacer que se ocasione algún tumulto popular grande, y con este pretexto meter el ejército, y con ocasión de sosiego general y prevención de adelante, como por nueva conquista asentar y disponer las leyes en la conformidad de las de Castilla".

LA MORALITAT DELS MORALITZADORS

Una de les causes del cop d'Estat militar del 13 de setembre de 1923, segons declaracions de Primo de Rivera, era la moralització de l'administració pública. Fóra tan temerari afirmar que tot era podrit abans del Directori com intentar una defensa dels defectes que poguessin existir. Però el que si pot afirmar-se és que la moralitat dels nou governants no apareix en lloc.

El Baró de Viver acaba d'ésser nomenat alcalde de Barcelona, després d'haver estat vice-president de la Mancomunitat de Catalunya, degut a la manca d'amics que el Directori té a Catalunya. Una de les seves primeres gestes, ha estat anar a Madrid i gestionar la concessió d'algunes millores que, segons ell, eren de gran interès per a la ciutat, entre les quals hi havia la construcció d'un port a Garraf. De moment costa veure quina relació pot tenir l'alcaldia de Barcelona amb la construcció d'un port a Garraf, 32 quilòmetres lluny de la ciutat. No obstant, l'explicació és ben senzilla: el Baró de Viver, alcalde governa-

tiu de Barcelona, és al mateix temps un fort accionista d'una companyia de elements que explota les pedreres de Vallcarca, prop de Garraf.

Prop del Pedraforca, a la Serra del Cadí, hi ha els magnífics boscos del Gresolet, d'abets seculars, formant un dels paisatges més bells i pintorescos de Catalunya, que seguint la tradició que es conserva encara en alguns recons del Pireneu pertanyen comunament al poble de Saldes. Malauradament no lluny d'ells hi ha les mines de carbó i les explotacions forestals del Comte de Olano, conegudes amb el nom de "Carbones de Berga S. A.", la cobdícia del qual s'excita calculant les tones de carbó que podrien sortir d'aquells formosíssims boscos. El senyor Olano començà les seves gestions per a preparar l'"afer". Valent-se sempre dels polítics espanyols i fent por a la gent del poble intentà comprar aquells boscos immensos per la quantitat de 250.000 pts.

S'alçaren immediatament les protestes, no sols de les persones de més intel·ligència del poble, sinó de totes les persones que coneixent la comarca n'admiraven les bel·leses naturals. A més es vegé de seguida que es tractava d'un negoci. Es feu un peritatge del bosc, que li assignà per valor un mínim de dos milions de pessetes, i a més hom feu notar que la linia Decauville que el Sr. Olano havia construït per a explotar el bosc, costava ja un milió de pessetes. Es veia clar que anava a fer un negoci fabulós amb la compra d'aquell bosc grandíol

per 250.000 pts. El poble de Saldes es cregué enganyat i començà els treballs en contra de la cessió del bosc al Sr. Olano, la qual havia estat aconseguida després de haver-hi fet posar un Alcalde al seu gust.

Els defensors del bosc ho remogueren tot, acudint àdhuc al Director d'Agricultura demanant que el bosc del Gresolet fos declarat pare nacional. Les gestions anaven per bon camí i semblava que fora possible evitar l'expoliació... quan el cop d'Estat sobrevingué, i el Sr. Olano en premi als seus constants treballs contra Catalunya, fou nomenat pel Directori president de la Diputació de Barcelona, i des d'ací ha seguit treballant per als seus negocis amb èxit creixent. S'ha intentat encara un últim esforç i ara els veïns de Saldes han portat una instància al Capità general de Catalunya, demanant la salvació del bosc, instància firmada també pel Centre Excursionista de Catalunya, Ateneu Barceloní, Institut Agrícola Català de St. Isidre, Societat Econòmica d'Amics del País, Associació de la Premsa Diària, Societat Protectora d'Animals i Plantes, Associació d'Amics de la Festa de l'Arbre, etc.

Amb tot sembla que la sort del secular bosc del Gresolet ja està decidida, i els esforços dels enamorats de les bel·leses naturals i de la terra pairal, no podran evitar que els abets gegantins vagin a convertir-se en carbó primer i després en pessetes a la butxaca d'un noble espanyol.

E. C.

PRAT DE LA RIBA.

LA LLENGUA

P.—Quina és la llengua dels catalans?

R.—El català, idioma il·lustrat per grans escriptors segles enrera i avui.

P.—Es cert que alguns han motejat el català de dialecte?

R.—Sí, uns per ignorància, d'altres per odi, i la majoria per totes dues coses alhora.

P.—Però no addueixen cap raó per justificar-ho?

R.—De raó, cap; només fan afirmacions ridícules que s'esvacien d'un buf. Per exemple, n'hi ha que motegen el català de dialecte perquè el consideren una corrupció del castellà.

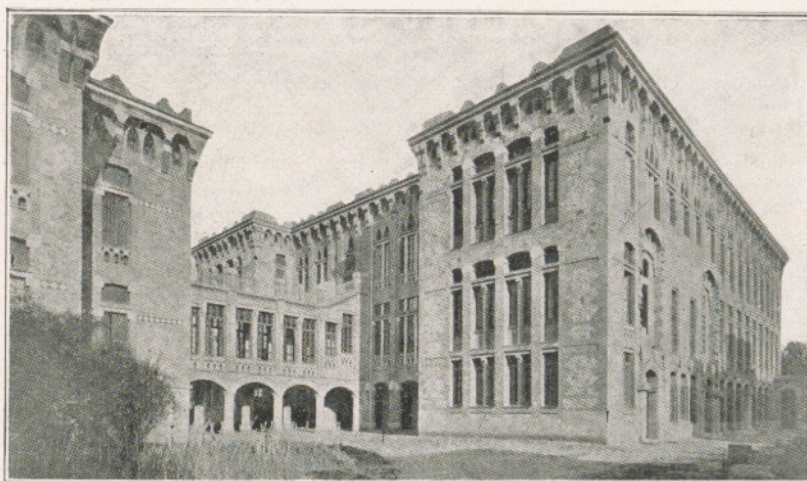
P.—I què ens ensenyen la filologia i la història sobre aquest punt?

R.—Que el català és una de les llengües que resultaren de la diversificació del llatí parlat a les diferents províncies de l'Imperi romà: és, per tant, germà del provençal, del francès, de l'italià, del castellà, del portuguès; nasqué i es desenvolupà paral·lelament a ells, i àdhuc en alguns aspectes els passà davant: per exemple, fou la primera llengua romànica usada en la ciència filosòfica.

P.—I els que diuen que el català és un dialecte perquè no és la llengua oficial de Catalunya, diuen res que s'ho valgui?

R.—No, perquè no és la no-oficialitat ço que lleva als parlars la categoria d'idioma; si s'aplicava aquest criteri el castellà, per exemple, resultaria que és idioma a Espanya i dialecte a Filipines, on ja no és la llengua oficial.

L'OBRA DE LA MANCOMUNITAT AUTÈNTICA

Els gràfics que avui publiquem mostren un aspecte de l'obra realitzada per la Mancomunitat autèntica o sigui la que el poble elegí per mitjà del sufragi universal. La beneficència catalana compta, gràcies a apuella Mancomunitat, amb establiments importantíssims dotats d'utilitatge modern, cosa gairebé inaccessible pels espanyols degut a la pèssima orientació que en aquesta matèria ha tingut sempre l'Estat.

CASA DE MATERNITAT DE BARCELONA. — Pavelló Prat de la Riba.

Aquesta obra és la que el Directori militar troba criminal i retrògrade; per això tracta de destruir-la. Las Hurdes és el país ideal pel Directori. Allí sí que hi ha avenç i civilització. Per això voldria fer de totes les terres de l'Estat unes Hurdes admirables.

L'AFER DEL MONTEPIO DE MONTSERRAT

EN NADAL-MALLOL, ACUSAT CRIMINALMENT PER CALÚMNIA I INJÚRIES
ÉS VINDICAT I ABSOLT PELS TRIBUNALS ARGENTINS

UNA MICA D'HISTORIA

El Montepio de Montserrat és una institució de socors mutus fundada a Buenos Aires l'any 1857. Els seus fundadors eren catalans i català és el nom amb què la batejaren. Català fou l'idioma de les primeres deliberacions en la sina de la Comissió Directiva i català ha vingut essent fins ara el llenguatge emprat per totes les Comissions en l'acompliment d'aquell imperatiu estatutari. No és d'estranyar, per consegüent, que en català s'hagin redactat les publicacions oficials del Montepio, acompanyant-les sovint de l'idioma nacional argentí quan per als efectes de la personalitat jurídica de la institució així ha convingut fer-ho. Els socis de l'entitat s'han sentit, d'aquesta guisa, completament identificats amb l'esperit patriòtic d'aquestes disposicions i han pogut constatar que la llur ànima catalana projectava el seu reflex en la manera d'ésser del Montepio. Aquesta fidelitat i aquest respecte a l'esperit bàsic i essencial de la vella institució mutualista ha vingut succeint-se de generació en generació, fins a la promoció del senyor Enric Alegria a la presidència. Aquest senyor que té la debilitat de no sentir-se prou català i per contracop sent aversió profunda envers els que se'n senten amb tota la integritat de llur ànima i llurs sentiments, en assumir la Presidència del Montepio pretengué arrancar-li l'ànima i esborrar-li la fesomia característica d'entitat catalana sens dubte amb l'intent de convertir-la en una *Asociación* més de *Socorros Mutuos* amb l'aditament d'espanyola.

Per començar la seva obra *regeneradora* — noti el lector que parlem d'abans del 13 de setembre de 1923 — s'oposà a la impressió en català d'una fulla de propaganda del Montepio; ordenà que els rebuts que sempre s'havien fet en català fossin impresos i lliurats als socis en espanyol i, arribant al comble de la seva catalanofòbia, manà que la Memòria anual fos impresa solament en espanyol, contrariant així un costum establert segons el qual s'imprimia en català i en l'idioma oficial de l'Argentina.

Posades en aquesta situació les coses, fàcil li serà al lector deduir la reacció que s'operà en la sina del Montepio, d'aquells elements que, ultra l'orgull del seu origen català, vetllaven pels furs tradicionals de la institució essencialment mutualista i catalana.

I així s'entaulà la lluita entre els fi-

dels mantenedors de l'esperit bàsic del Montepio i els que, arrabassant-li l'ànima, volien convertir-lo en una *Asociación* sense esperit, ni ànima, ni segell, ni característica pròpia.

L'Assemblea de socis reunida aquell any, però, repudià l'actitud dels contraris a l'esperit de l'entitat, donant un formidable vot de censura als que violaren la tradició d'imprimir en català i en l'idioma oficial del país argentí, la Memòria, acordant-se que en endavant for redactada i impresa en els dos idiomes, conjuntament.

Les dues tendències, però, eren ben albiradores i la lluita no havia d'acabar-se aquí, malgrat l'actitud de l'Assemblea desautoritzant als que portaven el Montepio per camins estranys a la seva finalitat i a l'esperit inicial del vell organisme mutualista.

Dividida per aquestes causes la Comissió presidida pel senyor Alegria i havent-se hagut de procedir a nova elecció per tal de completar els càrrecs de la mateixa, es produïren altres fets i incidències que portaren nous trastorns i greus perjudicis d'ordre moral a la sina del Montepio. Les autoritats argentines hagueren d'intervenir-hi, les passions s'aguditzaren i les dissensions s'aprofundiren.

Una de les coses que mogué mes rebombori i que excità — i amb raó — els ànims, fou la violació de l'article 12 dels estatuts, acte comès deliberadament per tal de mantenir-se en la direcció del Montepio els elements que havien de cessar en llurs càrrecs. A l'efecte, i perquè el joc fos més dissimulat, confeccionaren una candidatura a base d'uns senyors titulars que *havién de dimitir* i uns suplents (els membres de la Comissió sortint) que ocuparien els llocs dels dimitents. Aquests senyors necessitaven els 2/3 de vots de l'Assemblea; no els obtingueren, quedant, per consegüent, inhabilitats per seguir en la direcció de l'entitat, els estatuts de la qual són ben terminants en aquest sentit. Així ho reconegué, també el senyor Procurador del Tresor en dir en el seu dictamen que aquells elements *s'havién mofat dels fins d'una disposició*.

UNA ASSEMBLEA VERGONYOSA

Així les coses hom arribà a l'Assemblea de socis celebrada a últims de març del 1923. D'una banda els fidels defensors de l'esperit i la finalitat del Mon-

tepio fornits d'arguments i dades incontrovertibles. D'altra part la Comissió que infringint els estatuts s'havia erigit en mandatària legal de la institució, disposada, junt amb els seus secuaces a impedir que la veritat surés. Per tal d'arribar al seu objectiu emprà l'escàndol com a norma i l'insult personal groller. L'espectacle fou edificat, havent-se de retirar de l'Assemblea els honestos defensors de la veritat i la justícia, davant la diatriva procaç i l'amenaça dels que moguts per inconfessables intencions defensaven el senyor Alegria i els seus aliats.

UN ARTICLE PERIODÍSTIC I UNA QUERELLA CRIMINAL

Narrant les incidències ocorregudes en l'Assemblea vergonyosa esmentada, hom inserí en el número de RESSORGIMENT corresponent al mes d'abril de 1923, una crònica signada per H. Nadal i Mallol sota el títol: "Per la dignitat col·lectiva". Del contingut de la mateixa es sentiren ofesos els senyors Enric Alegria, Ramon Paulí, Antoni Barnés, Josep Pascuet, Francisco Castellví i Pere Giménez, membres de la Comissió del Montepio, i plantejaren una querella per calúmnia i injúries contra En Nadal-Mallol.

La part acusadora nomenà el Dr. Carles C. Malagarriga per a que la representés. Per la seva banda En Nadal-Mallol designà el Dr. Josep M. Monner-Sans. Una curiosa coincidència posà davant per davant aquests dos joves advocats argentins, fills, ambdós, de catalans, companys d'estudis i anties amics. Ambdós es distingeixen pel seu talent. El primer és catedràtic i autor en jurisprudència. L'altre ex-conseller de la Facultat de Dret, catedràtic i publicista.

L'INFORME DE LA DEFENSA

Voldríem donar als lectors de RESSORGIMENT interessats en aquest afer, una impressió aproximada de la faisó que s'ha desenrotllat el procés de les actuacions judicials. No ens és possible en part per no tenir a mà l'informe de l'acusació. Ens limitarem, per consegüent, a transcriure alguns fragments del memorial presentat pel Dr. Josep M. Monner-Sans. Comença així:

"*Dos hipótesis.* — Quiero colocarme de intento en situaciones diametralmente opuestas: o que nada está probado en autos y

entonces no hay delito, o, al contrario, que todo, absolutamente todo está probado y entonces sostengo — de acuerdo con la doctrina, la ley y la jurisprudencia — que tampoco hay delito.

No hay traducción del artículo en forma legal. — De fs. 4 a fs. 7 aparecen varias planas escritas a máquina y firmadas por el Sr. Alegría y por el abogado de los actores Dr. Carlos C. Malagarriga. De los términos de la querrela se deduce que tales fojas contienen — según la aseveración de los autores — una traducción fiel del artículo titulado “Per la dignitat col·lectiva”.

Las indicadas carillas no tienen, empero, valor alguno en el expediente, ya que — artículo 322 del Código de Procedimientos — cuando son necesarios conocimientos especiales en alguna ciencia, arte o industria, “procede el examen pericial”.

No basta con que un litigante acompañe varias hojas escritas en castellano y afirme que ellas son traslado escrito de otro texto redactado en chino o árabe. Si semejante conducta fuera tolerada ante la justicia, nada más fácil que atribuir a alguien opiniones calumniosas o injuriantes para provocar así la condigna sentencia de los magistrados.

Siendo la actual una acción privada, los querellantes debieron recordar lo estatuido por el artículo 336 del Código de Procedimientos, a fin de solicitar la designación de traductores, observando, de paso, las prescripciones complementarias de los artículos 323 y 324 del mismo Código.

No han procedido así quien sabe por qué ocultas, raras y misteriosas razones, y henos aquí V. S. y las partes ante un voluminoso legajo en que — por hado fatal — no hay en realidad cuerpo del delito, si hemos de admitir la acepción usual que de esta expresión da Joaquín Eseriche en su conocido “Diccionario”.

Los querellantes no han probado su calidad de ofendidos. — Ciertamente que con lo expresado anteriormente podría ya dar por concluso el memorial que aquí compongo, mas mi papel de mandatario del Sr. Nadal y Mallol induce a continuar desmenuzando lo que de más bulto se destaca en el juicio instaurado.

Ahora bien: el ejemplar de RESSORGIMENT de fs. 1 lleva fecha “abril de 1923”, y los querellantes — abandonada la prueba que pidieron a fs. 46-49 (punto 1º) — no han podido comprobar fehacientemente que son ellos en verdad los ofendidos.

No basta con que el señor Alegría y sus acompañantes se proclamen dañados y zaheridos. Es imprescindible que así lo evidencien sin dejar lugar a dudas, máxime cuando en el citado ejemplar de RESSORGIMENT únicamente se menciona el apellido Alegría (sin agregar nombre propio) en la página 1291 del mismo.

Sostuve antes que en este expediente faltaba el “cuerpo del delito”. Añado ahora que, legalmente, no aparecen en él los “ofendidos”. Los anotados son dos vacíos de tan extraordinaria, de tan enorme importancia, que me atrevo a señalarlos a la ilustrada consideración de V. S.

UN APARTAT I SEGUEIX

El doctor Monner-Sans analiza después, de fajo minuciosísima la prova amuntada en l'expedient i assenyala els textos legals aplicables, la doctrina pertinent i la jurisprudència actual sobre casos semblants. I segueix la seva lluminosa exposició:

En el artículo “Per la dignitat col·lectiva” no aparecen los requisitos indispensables para que existan los delitos de calumnia e injuria. — Acabo de diseñar, en forma compendiada, la estructura de ambos delitos (párrafos XII y XIII). Debo ahora para no abandonar el terreno de la segunda hipótesis, situarme ante una conjetura más compleja aún, admitiendo por vía de suposición:

- a) Que la traducción de fs. 4 a 7 sea fiel, sea válida y sea legal, si bien ya he evidenciado lo contrario en el anterior capítulo III.
- b) Que los querellantes hayan probado de modo fehaciente que el autor del susodicho artículo sea el señor Nadal y Mallol, si bien ya he demostrado lo contrario en el anterior capítulo V.
- c) Que los querellantes hayan justificado de manera indubitante que sean ellos los verdaderos ofendidos, si bien ya he puesto al descubierto lo contrario en el anterior capítulo IV.

Aceptando la triple suposición asentada, reveamos los términos de la querrela (fs. 8-9). Habría injuria, según los actores, porque quien redactó el suelto inermizado les achaca torcidos procedimientos y mala fe en su gestión al frente del Montepío de Montserrat. Habría calumnia porque quien redactó el suelto atribuye al señor Alegría y demás compañeros la confección de un falso estado de cuentas.

¿Fluye esta impresión de la lectura minuciosa del artículo, después de repasada la prueba acumulada en autos?

Ya el título constituye el más rotundo mentís. No hay necesidad ciertamente de conocer el idioma de Verdaguer y Pi y Margall para comprender que en su epígrafe se dice por la dignidad colectiva; él excluye, de por sí, toda intención delictuosa, y recorriendo la transcripción castellana de fs. 4 a 7 — que no puede admitirse, señor Juez, como fiel, válida y legal — recorriendo, repito, esa transcripción, adviértese cómo está ausente del indicado suelto el ánimo de perjudicar con el exclusivo designio de desacreditar y deshonrar a terceros.

En los primeros párrafos se relatan al lector los antecedentes del asunto, describiéndose acto seguido los recursos interpuestos ante el Ministerio de Justicia e Instrucción Pública por varios socios del Montepío de Montserrat. Todo ello hallase desenvuelto en este expediente por medio del testimonio del escribano Lartigau (fs. 137-145), por medio de las posiciones corrientes de fs. 153 a fs. 168, por medio de los expedientes remitidos por el mentado Ministerio (fs. 59 en total) y, finalmente, por medio de abundante prueba de testigos (fs. 113 a 131 y fs. 175-76).

Los hechos se exponen, por ende, *animus narrandi*.

Más adelante dice el articulista que el Sr. Procurador del Tesoro — a quien se consultó acerca de la reelección — expresó que con tales interpretaciones acomodaticias “se burlaban los fines de una disposición” del Estatuto. No hay, pues, exceso de suspicacia al afirmar que pudo vislumbrarse “la maniobra” de los miembros de la Comisión Directiva.

Será ésta una apreciación dura, pero no puede por sí tildarse de injuriosa. Es el vocabulario con que usualmente se agreden las fracciones de una misma asociación en los instantes de lúcha ardorosa.

Alude luego a la “mala fe” de los dirigentes y si bien las palabras estimanse malsonantes, no hay duda que el sueltista se atrevió a estamparlas porque había algunos motivos para imaginar que se actuaba con decisión preconcebida de anular a los opositores. En efecto: V. S. comprobará que a los adversarios del señor Alegría se les conminó a concurrir al local de la institución a horas inadecuadas para ratificar sus firmas. Ello quedó revelado a fs. 140 (testimonio de actas del Montepío), a fs. 54 de los expedientes del Ministerio, a fs. 166-68 (posiciones del querellante Francisco Castellví) y de fs. 113 a 131 con profusa prueba de testigos.

¿Cómo, pues, no pudo escapársele al redactor una locución semejante?... ¿Cómo no pensar que pudo haber algún propósito oculto y perturbador en la resolución de citar a los contrarios de 12 a 14 horas para reafirmar su voluntad en un determinado sentido, cuando ya esa misma voluntad categórica se manifestaba por medio de una firma asentada en el registro de socios?... ¿En situaciones análogas como la presente podría imponerse a los periodistas que seleccionaran su léxico para no herir a las supuestas víctimas?...

Ha habido, Señor Juez, dentro del Montepío de Montserrat — según se desprende de la copiosa prueba apilada en el legajo — una crisis violenta, en que ambos grupos contendientes se han fogueado de manera tenaz. ¿De qué otro modo sino es dable entender los párrafos de la Memoria de fs. 135 (párrafo 2), cuando habla de los “fines inconfesables” de la llamada minoría, de los “avances disolventes” de la misma, para achacar a “catalanismo” lo que era sólo un problema interno de la propia entidad, relacionado con una reelección que algunos socios defendían y que otros atacaban?

El articulista refiérese más abajo a los “honestos y sinceros defensores de los intereses morales y materiales del Montepío” y está, a no dudarlo, en su más inalienable derecho al manifestar su parecer personalísimo. En párrafos sucesivos continúa narrando los acontecimientos ocurridos en la asamblea del 28 de marzo de 1923, sobre los cuales las declaraciones de los testigos son coincidentes de fs. 113 a 131 y a fs. 175-76. Conceptúa esos hechos como “vergonzosos” y “lamentables” y en ello — por más perspicaz ingenio que quiera derrocharse — no se podrá hallar ni el rastro de una injuria en la acepción jurídica del vocablo.

Antes de finalizar la exposición narrativa de todo lo acontecido, el sueltista recuerda, la denuncia formulada por el socio José Carbó y escribe: “Digamos de paso que posteriormente nos han informado de la existencia real del error observado en la Asamblea y que el Presidente atribuyó a un error de imprenta. Por eso hemos ha-

blado antes de una compulsa aparente de libros a fin de salir de una situación difícil".

El dato que se suministra al lector es a todas luces impreciso y vago: "digamos de paso que posteriormente nos han informado de la existencia real del error observado en la Asamblea", etc. Ello no equivale, lo niego rotundamente, a una imputación concreta, directa y asertiva.

El error pónese de manifiesto en aquella reunión. Hay en autos frondosa prueba al respecto, el propio autor de la denuncia, señor José Carbó, lo declara ante V. S. (fs. 129-30); lo confiesan los acusadores Ramón Paulí (fs. 153-64) y Francisco Castellví (fs. 167-68); lo confirman los socios señores Rafael Camps (fs. 113-14), Calisto Martí (fs. 115-16), Miguel B. Jué (fs. 117 a 119), Francisco Martínez (fs. 120-21), Hermenegildo Vila y Valls (fs. 122-24) y Ramón Mas (fs. 125-26) y lo recuerdan los testigos Enrique Mur (fs. 175-76) y Claudio Casas (fs. 128).

Este último — pregunta 2ª — declara sin ambages que, después de la asamblea, circuló el rumor de que el error señalado en el balance figuraba también en los libros de la Asociación. En el artículo inserto en RESSORGIMENT se repite este simple rumor: "digamos de paso que posteriormente nos han informado de la existencia real del error observado en la Asamblea", etc.

"No es calumnia — escribe Pacheco — la aserción de lo verdadero" y bien sabemos que no existe delito si se obra de buena fe", teniendo justo motivo para creer en la verdad de la imputación". (O. González Roura, obra citada, tomo III, página 59). En el artículo (cuya traducción libre figura de fs. 4 a 7) no hay sino la desbordante fogosidad inherente a una brega afanosa entre dos bandos enemigos. Cabe preguntarse si la narración de los mismos hechos realizada por un periodista que fuese de la falange que capitanea el señor Alegría no revistiría análogas, idénticas formas externas de parcialidad y virulencia. ¿Habría delito, acaso?...

El redactor de RESSORGIMENT que ha compuesto el artículo inculminado entendió — como infiérese de su contexto — que con él narraba hechos notorios, corregía malas prácticas societarias y garantizaba intereses comunes a un núcleo numeroso de socios de la entidad. El apartado 1º del artículo 111 del Código Penal ampara tan noble y generosa actitud y exime de pena cuando ella puede certificarse nítidamente ante los magistrados.

EL JUTGE ABSOL A EN NADAL I IMPOSA LES COSTES A LA PART CONTRARIA.

El brillantísim informe del Dr. Monner-Sans unit a la poca consistència dels arguments aduïts per la part acusadora, posen en clar davant la justícia la veritat dels fets i el jutge instructor de la causa emet el fall que a continuació extractem:

Considerando:

Primero: Que los delitos de calumnia e injuria sólo pueden dar curso a procesos

criminales cuando se inician a instancia de parte interesada (artículo 73, inciso 2º del Código Penal) y a la acusación le corresponde probar la existencia de aquellos (artículo 468 del Código de Procedimientos en lo Criminal), tanto más tratándose de delitos que a la sociedad no le interesa mayormente su castigo, por ser hechos que afectan sólo al damnificado y la ley interpreta en consecuencia como un perdón de aquél el no continuar la acción, a semejanza de lo que sucede en los juicios civiles y contrariamente a lo que ocurre en los procesos por delitos de acción pública.

Que la base del procedimiento en materia penal es la comprobación de la existencia de un hecho o de una omisión que la ley repunte delito o falta, artículo 207 del Código de Procedimientos.

Es la máxima tutelar que caracteriza el procedimiento inquisitivo, el que la investigación debe empezar por la cosa antes que por el reo, de donde resulta la regla que no se da acción sino consta el cuerpo del delito.

Que debe demostrarse la existencia del hecho que se presume delito, de acuerdo con las formalidades que la ley prescribe, y, en el caso de autos, la traducción del artículo que se dice calumnioso e injurioso no se ha efectuado cumpliendo las disposiciones que establece el título XIII del Código antes citado.

"La traducción de documentos para que haga fe en juicio debe ser hecha por traductor público", ha establecido la Excm. Cámara en lo Civil en varios fallos y, entre otros, en el tomo 73, pág. 42, a que se refiere el libro de procedimientos criminales de Malagarriga y Sasso, en el tomo 1º, pág. 421, al comentar el artículo 348 del Código de Procedimientos en lo Criminal.

La traducción del artículo calumnioso e injurioso según el querellante, agregado a fs. 4 y siguientes, no consta en autos que sea una traducción fiel del artículo titulado "Per la dignitat colectiva" por cuanto aquella emana del querellante Alegría y su letrado, y tratándose de un idioma poco difundido la traducción debióse hacer por medio de peritos y previo el juramento que la ley prescribe (artículo 324 y 326 del Código de Procedimientos en lo Criminal).

Por otra parte, el artículo 275 del Código Penal, al castigar los delitos de falso testimonio, equipara los peritos a los testigos, y el artículo 276 del Código de Procedimientos en lo Criminal establece que no pueden ser testigos sino para simples indicaciones, entre otros, los que tuviesen interés en el resultado de la causa.

La inobservancia de requisitos legales inhibe al Juez de entrar a estudiar la numerosa prueba producida y lo obliga a absolver a la parte acusada.

Por estas consideraciones, fallo: Absolviendo de culpa y cargo a Hipólito Nadal y Mallol, imponiendo las costas a la parte querellante, a cuyo efecto regulo los honorarios del Dr. José María Monner Sans en la suma de dos mil pesos moneda nacional y los del procurador D. José Colorio en la cantidad de ochocientos pesos de igual moneda.

Arturo García Rams. — Ante mí: M. Thwaites Lastra.

LA PART ACUSADORA APEL·LA DAVANT LA CAMBRA

Descontents del fall emès pel jutge de primera instància doctor García-Rams,

els acusadors recorren al tribunal suprem, ço és: apelen davant la Cambra del Crim. Han perdut els bous i ara busquen les esquelles, podríem dir, fent-nos nostra la locució popular.

Aquest recurs de la part contrària dona avinença al lletrat d'En Nadal-Mallol per a donar la descàrrega final en el substanciós escrit elevat a l'alt tribunal.

EL Dr. MONNER-SANS DONA EL TIR DE GRACIA

Heus aquí alguns paràgrafs del breu informe presentat a la Cambra del Crim per l'advocat de la defensa:

I

La acción entablada es de carácter "privado". — Conviene tener presente en autos la índole de la acción iniciada contra mi poderdante, la cual reviste carácter privado (Código Penal, artículo 73, inciso 2º) y se acuerda sólo a determinadas personas (artículo 75, íd.).

Es así acción individualísima, más particular para ejercerla que las que dependen de instancia privada (artículo 72, íd.). Tal circunstancia motivó, sin duda, en un incidente ya resuelto en este juicio, el auto del Señor Juez de fs. 70 y el fallo concordante de V. E., de fs. 82.

Con los preceptos legales citados coinciden los artículos 14 y 174 del Código de Procedimientos, de manera que en la acción de calumnias e injurias no interviene el Ministerio Fiscal y los jueces no proceden de oficio. Invoco la doctrina y la jurisprudencia que hece valer de fs. 187 vta. a fs. 188 vta.

Corresponde, por ende, a la acusación probar los delitos que atribuye al querellado (Código de Procedimientos, artículos 207 y 468).

II

Mi negativa de fs. 20. — Al evacuar el traslado que de la querrela se me confirió, expresé: "Mi mandante no ha cometido delito alguno, ni ha hecho tampoco publicaciones calumniosas o injuriosas" (fs. 20).

La prueba rendida por ambas partes, mi memorial que corre de fs. 187 a fs. 212 y la concisa sentencia del Señor Juez del Crimen Dr. D. Arturo García Rams (fs. 213) ponen de relieve hasta qué punto ha sido aventurada la actitud de los litigantes. Dichas piezas me autorizan, erco, a sostener la aseveración que acabo de estampar.

III

En autos no consta el "cuerpo del delito". — Así lo entendí en el memorial aludido (fs. 188 vta. a fs. 189 vta.) y así lo afirmó el a quo en su fallo, donde muestra la imposibilidad de estudiar la numerosa prueba rendida, dada "la inobservancia de requisitos legales" por parte de los querellantes: "La investigación debe empezar por la cosa antes que por el reo".

No hay en el expediente, jurídicamente considerada, traducción del artículo "Per la dignitat colectiva".

Las carillas que aparecen de fs. 4 a fs. 7 carecen de todo valor demostrativo, ya que los actores — según lo recalca el Señor

Juez — no han respetado ninguna de las disposiciones terminantes del *Título XIII, libro II del Código de Procedimientos*.

En efecto:

- a) La versión de fs. 4-7 proviene de uno de los querellantes, el Sr. Alegría, y de su abogado, el Dr. Malagarriga (hijo), y ha sido, en consecuencia, realizada exclusivamente por quienes tienen *interés directo* en el asunto. Debe desecharse, de acuerdo con el artículo 329 del *Código de Procedimientos*: "No podrán prestar información pericial acerca del delito los que no están obligados a declarar como testigos, ni los que se encuentren afectados por alguna de las *inhabilidades* para ser testigos".
- b) El suelto que motiva el juicio debió ser trasladado al castellano *por peritos*, previo el *juramento* que establece el artículo 323 del mismo Código.
- c) No está comprobado en forma fehaciente que no exista en Buenos Aires traductor público de idioma catalán, pero, aunque así fuese, es usual en semejantes ocasiones que los jueces acuerden *autorización especial* en casos como el sub-judice.

Los querellantes olvidaron, quizás, al expresar agravios ante V. E., el *texto claro y concluyente* del art. 325 del *Código de Procedimientos*: "Si la profesión o arte no estuviere reglamentada, o si estándolo no hubiese peritos titulares en el lugar del juicio, podrán ser nombrados cualesquiera personas entendidas, aunque no tengan título".

Ese era, ciertamente, el camino a seguir en el instante oportuno y a solicitud de los actores.

Cabe recordar, a mayor abundamiento, que la Justicia del Crimen suele utilizar en determinados momentos los servicios, del señor Axel Raberg, traductor de la Jefatura de Policía, y también los de los diversos intérpretes de que dispone dicha repartición.

- c) De la *jurisprudencia* de la Excm. Cámara Civil, tomo 73, pág. 41, extracto la siguiente doctrina: "La traducción de documentos para que haga fe en juicio debe ser verificada por traductor público".

Pero lo sabe demasiado la contraparte, ya que en el libro de "Procedimiento Penal Argentino" de C. Malagarriga (padre) y S. A. Sasso, tomo I, pág. 421, se trascribe un fallo de la Cámara antecitada que reza así: "Los documentos en idioma extranjero no tienen valor probatorio si no se hallan traducidos. Su contenido es legalmente ignorado".

Con mayor motivo han de ser aplicables las anotadas normas generales en asuntos que se ventilen ante la Justicia del Crimen. De ahí que el *recurso indispensable* figure en el art. 325 — ya recordado — del Código de Procedimientos. Comentándolo, escriben los señores Malagarriga (padre) y Sasso (Tomo I, pág. 394): "... como la pericia no podrá ser prescindida es claro que la elección deberá hacerla el juez en

la persona de aquel que por actos anteriores, experiencia, fama o conocimientos generales debe ser considerado capaz de poder formar un juicio más o menos aproximado a la verdad, sobre cuestiones determinadas".

Esta era la medida racional que estaban obligados a utilizar los querellantes, tratándose como se trata de una acción eminentemente privada. Fueron negligentes o desmemoriados y por ello no hallamos en autos el "cuerpo del delito".

Los querellantes se quejan, con acritud censurable, de la *inspección ocular* de fojas 152; mediante tan inocente recurso pude verificar las inexactitudes y las falsedades en que incurrían los testigos presentados por el señor Alegría y sus camaradas: legítimo proceder, a no dudarlo, que despierta la nerviosa inquina de mis contendientes...

Acerea de la traducción de fojas 4-7 nada dije hasta acompañar nuestro memorial de fojas 187, pues no en balde el art. 351 del *Código de Procedimientos* prescribe que "el procesado no podrá ser obligado al reconocimiento de documentos privados que obren en su contra", regla que se armoniza con el art. 18 de la *Constitución Nacional*: "nadie puede ser obligado a declarar contra sí mismo". Negué, además, los hechos a fojas 20, ya que el señor Nadal y Mallol — lo reitero ahora — "no ha cometido delito alguno, ni ha hecho tampoco publicaciones calumniosas e injuriosas".

La sentencia de l'alt tribunal ha estat confirmant en tots els seus punts el fall del jutge.

Heus-en aquí la part pertinent:

C O N F I D È N C I E S

Estimat Kòmos: Dues vegades han estat interceptats els telegrams que regularment et posava per vies diverses; la censura apreta com mai ho havia fet. No vull, però, que et passis sense noves de la pàtria i aprofito l'avinentesa de l'ofertament que em fa un jove català que fuig avui cap a França vestit amb la disfressa militar espanyola. Aquest amic meu te la trametrà per correu des de l'altra banda de la frontera. Aquesta nova forma de comunicació postal és avui l'única mitjà utilitzable per a mantenir relacions gràfiques amb aquells qui són fora del cerele que empresona a Catalunya. Avinenteses per aprofitar-les no en manquen i ho comprendràs perfectament quan t'assabentis que durant la primera quinzena del passat novembre atravessaren la frontera rossellonesa uns vint mil joves en edat militar. A Tolosa del Lenguadoc a Narbona i Carcassona els carrers són plens de catalans, però aquesta vegada no és com l'any 1909. Ara els catalans que passen la frontera porten la cartera arregladeta i són xicotets distingidíssims que tothom estima i es disputa per a utilitzar-ne llur treball.

Tu saps millor que jo com aquests joves catalans han contribuït a fer de

SENTENCIA DEFINITIVA

"Ajustándose a derecho la sentencia apelada de fojas 213, se la confirma con costas, regulándose en esta instancia los honorarios del Dr. José María Monner Sans en doscientos pesos moneda nacional y los del procurador don José Colorio en noventa pesos de igual moneda. — J. Ramos Mejía. — D. Frugoni Zabala. — J. E. Coll. — Ante mí: A. L. Berutti."

EL MOT FINAL

Amb el triomf aconseguït per la raó i la justícia que no han abandonat mai a En Nadal-Mallol, s'acaba un enutjós litigi que ha interessat vivament a una bona part de la nostra col·lectivitat.

Es evident que l'afer malgrat la forma personal en que s'ha desenrotllat, té un caràcter marcadament col·lectiu. Es la lluita entre els elements descastrats i els que mantenen a pit obert i ben enlaire l'entendard de la catalanitat a ultrança. Els que pugnen per mantenir la pròpia pàtria al jou nefast d'un Estat opressor i els que malden coratjosament per tal d'alliberar-la del poder que l'opprimeix.

Eus felicitem de l'èxit obtingut, i felicitem a En Nadal-Mallol, i al seu eminent lletrat el doctor Josep M. Monner-Sans.

cada dia més simpàtica a França la causa santa de la Pàtria oprimida. El ressò d'aquesta simpatia és el llenguatge de la premsa francesa, inclòs la més moderada, p. e. "Le Temps" i "Le Figaro" en parlar de les facècies del *Directorio*. A Barcelona la policia crema els paquets de diaris francesos tot just arribats a l'estació. Malgrat això alguns exemplars escapassers de "Le Quotidien", "La Depêche", "L'Oeuvre" i altres arriben de tant en tant i produeixen la sensació d'estar a fora molt més ben assabentats dels afers interiors de Catalunya i d'Espanya que no ho estan els pobres catalans i espanyols reclusos portes endins. Què t'explicaré doncs a propòsit dels fets grotescos de Vera i Barcelona organitzats de Madrid estant pel sanguinari Martínez-Anido? Els diaris francesos i anglesos han explicat la trama íntima d'aquesta tragi-comèdia i han publicat i tot el famós telegrama: "Madre gravíssima venid enseguida" que, tramès per algun confident del ministeri de la Puerta del Sol als sindicalistes catalans i espanyols de París, havia d'ésser la trampa per a organitzar una entrada armada i una caiguda al parany. A Barcelona havem arribat a saber que quan aquell telegra-

ma (fòrmula convinguda) arribà a París, més d'un miler de catalans que treballaven al Banlieu parisenc deixaren la feina i corregueren cap a Perpinyà i després cap a la frontera però ben tost s'adonaren de la martingala i feren marxa enrera. També ha arribat ací el rumor d'haver-se tramet per la policia espanyola (sindicat lliure) una emboscada contra En Macià dintre els domenys de l'Estat Francès.

A Catalunya després de la desaparició dels grans Llussà i Carsi no són tan fermes les patades contra els sentiments patriòtics dels catalans. Cal lamentar-ho. Ara es pot dir que l'actualitat política l'omplen les facècies de quatre botiflers i alguns anècdotes còmiques d'alguns delegats governatius. Entre els botiflers, l'home del dia és un desgraciat barrut que es diu Dr. Serés, suara professor d'Anatomia a Sevilla i ara professor de la mateixa assignatura a la Facultat de Barcelona. Aquest minyó ha estat nomenat degà sense que el proposessin els companys de claustre (car no reuneix les condicions exigides per la llei ni és simpàtic als mateixos) i per tant resulta un degà il·legal i mal vist. Els mèrits per ocupar aquest alt lloc es redueixen a una gran amistat amb el Dr. Martínez-Vargas (il·legal i impopular com ell) i a les seves repetides protestes d'amor a la veïna Espanya i a les seves institucions. El Dr. Serés, regidor esquiol encara, és objecte d'una diària xiulada per part dels estudiants i acaba d'ésser expulsat de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona per haver-se apropiat treballs científics d'altri. Aquesta expulsió ha tingut la virtut d'arrossegar la del propi Martínez-Vargas per haver-se resistit aquest a signar (com membre de la directiva), la desqualificació del *compañero* Serés.

Un botifler més aprofitat resulta ésser el Sr. Nebot, professor de l'Escola d'Agricultura de la Mancomunitat que no signà la carta al professor Dwelshauvers i que acceptà, en canvi, una regidoria governativa. Aquest senyor és germà de la vídua de Leopold Gil, un dels propietaris que pledejaven contra l'Ajuntament de Barcelona a propòsit d'una suposada propietat de terrenys a la Plaça de Catalunya. El senyor Nebot ha sabut fer que els seus companys d'esquirolia satisfessin a la seva il·lustre germana els 17000 pams de terrenys que reclamava des de molts anys abans de morir-se el seu sogre. Decididament la *regeneración* ha posat fi al *vergonzoso nepotismo* que caracteritzava l'*antiguo regimen*. Aquest mateix senyor Nebot és el que s'ha encarregat (amb el nom de "Escuela de Agricultura") el traçat del pla d'urbanització definitiva de la Plaça de Cata-

lunya i és el que s'ha oposat a l'erecció del monument a Pi i Margall a la plaça de la Diagonal. Cal recordar-ho! Ah! la hipoteca de 2,000.000 de pessetes que hi ha sobre el Palau de l'Almoina es cancel·larà de mica en mica. L'Ajuntament n'ha sortit fiador! Vaja, ara ja sabem del cert que hi era!...

Adéu; tramet-me uns quant exemplars del llibre de Blasco-Ibañez "*Alfonso XIII desenmascarado*", uns quants del seu ma-

nifest recent i tots els que puguis recollir del llibre de M. Denys "*La Catalogne et sa lutte pour l'Independence*". També et prego que no deixis de trametre'm amb regularitat el "*Courrier Catalan*" i el "*Bulletí de l'Estat Català*".

Una abraçada de tot cor, J. P.

Per la transcripció,

Kòmos.

Boulogne-sur-mer, 2-XII-1924.

E L S O M N I

M'he despertat, corferida
d'un dolor que no és dolor;
d'una joia, beneïda;
d'un pesar, que és tot dolçor.

Era una nimbe, que envoltava
el meu front adolorit,
la corona que em punxava:
tota arestes de neguit.

Era una corona, estreta,
endurida, d'arc cruel;
i era una llum, baixadeta
de brins del dia, del cel.

Mos ulls corporals s'obrien
per heur'n millor claror,
i els batecs del cor, dalien
per reviure el nou dolor.

Era una ferida clara,
ensenyant, de mig a mig
esberlat el cor, encara
alabatent de desig.

Condormit com sempre està,
i amb visions mig perdudes,
quin fibló, aquell despertar
no pressentit! Nouvingudes

les ànsies d'un bell gaudir
tota jo dins de Natura...
I quin dol, aquest sentir
la llarga mort, qui perdura

temps ha, abaltint el meu cor
pels comiats, qui em jaquien
dins d'una boira, quan d'or
les garberes relluïen

del sol de l'estiu, i el cant
de totes les coses feia
veure formós tot instant
quan la tarde clara, queia!

Per què, el bell somni venia
a ferir ma nuditat?
Si jo tan poc abellia,
per què, així m'ha despertat

i em mostrava aquelles rutes
plenes de sol del matí?...
Blanquejaven les cicutes
les voreres del camí;

les soques cobria l'eura
qui s'engingola pels brancs
les fulles d'àlbers per veure
que joguinoses!... Pollanes

que eren punxes i eren fites
afinades dins l'atzur:
—ai, per ells no em queden dites
les fineses del cel pur

qui d'uns núvols i boirines
feia uns floes a l'horitzó
per dur contrast a mes nines
més profunda, la blavor.—

I aquells brins de sol, que feien
la rosada relluir;
agulletes d'or, que queien
sobre el marge maragdí

i aquell dolç halè de noces
de la terra i de la llum
i el no haver pas d'usar croses,
tan alíger, el perfum

qui pels aires s'expandia
pesant d'iris d'humitat...
i el món, tot, com relluïa
a l'esguard, meravellat!

O l'engany, que em dava enyor
quan del somni em revenia!
Joies perdudes, d'amor,
de germanor i d'alegria!

Ja a la falda no hi due flors.
Mon camí és de roca dura.
Les fineses i tendrors
no s'hi erien, dalt l'altura!

La llum del cel, hi és gaudir,
o la font, no sospitada!...
I els amats records, per qui
en féu garba benaurada.

Joies, ja no sé on pareu:
tan endarrera us quedàveu...
Dalt del cim, poc que hi viureu.
—I, ara, com vos enfilàveu!...

Em deixàveu descobert
el cor, qui s'agemolia...
Un raig vin de sol l'ha obert;
un núvol dens, ja el cobria!

GRÀCIA B. DE LLORENS.

O T O T, O R E S

Aquest lema, que com expressió de tota una doctrina, sorgí en iniciar-se el desvetllament del nostre sentiment nacionalista, ha estat mantingut, a través de les diferents etapes del nostre problema, pels catalans que hem sentit sempre aversió a tot punt de mira que significués el més petit lligam polític amb Espanya.

O tot, o res. Es dir: La Independència com a única solució admissible del problema català.

Cal confessar que en aquells primers temps del renaixement de la nostra personalitat, aquest mot d'intransigència, era suggerit més aviat per un idealisme irreflexiu, però convençut, malgrat no haver-se estudiat serenament les conseqüències econòmiques, polítiques i internacionals que podien resultar en separar-nos d'Espanya, i que després han evidenciat que Catalunya té sobrats recursos, en tots els ordres, que assegurin la seva vida com a nació lliure; ni estar imposats d'una manera palesa, com ho estem ara, de la nostra potencialitat productora; ni tenir els coneixements actuals referent al que Catalunya aporta al pressupost d'ingressos de l'Estat espanyol; i sobretot, no s'havien posat en pràctica, pels governants espanyols, tots els procediments criminals que durant els últims trenta anys han fomentat a Catalunya amb la pretenció de deturar sos avenços reivindicatius, per mitjà de l'anorreament de la seva indústria i del seu comerç.

Això feia que bona part dels catalans, —uns per inconsciència, altres per a restar en una posició acomodaticia,—s'esgarriaven a tota idea de separació, arribant, com a punt més avançat, a acceptar la conveniència d'una Autonomia.

Molts dels primers s'han sumat ja a nosaltres, després d'haver evolucionat del Regionalisme al Nacionalisme, i d'aquest al Separatisme com si, acostumats a viure en la foscor, incapaces de resistir de cop i volta la llum enlluernadora del sol, haguessin sentit la necessitat d'anar-s'hi acostumant paulatinament.

Els altres, van sempre trenta o quaranta anys enrera. Són aquells que es donaven per satisfets amb una descentralització administrativa, quan era ja acordada l'Autonomia Integral com a programa mínim, i ara comencen de sentir-se partidaris d'aquesta Autonomia, quan la majoria del poble català ha arribat a la definitiva conclusió, de que s'ha d'anar decididament a la Independència, conque-

rint-la amb l'únic mitjà possible: per la força de les armes.

Són sempre els mateixos. Són els que s'aferren a les solucions que segons ells fan innecessari tot desmembrament; els que diuen que és preferible una Espanya gran a una Catalunya petita, propagant les excel·lències d'una República federal aquest règim podria resultar beneficiós espanyola, i en demostrar-se's-hi que si totes les diferents nacionalitats que componen l'Estat espanyol estiguessin degudament preparades, que tinguessin una mateixa educació política, necessària per assolir un estable i perfecte funcionament; en fer-se's-hi veure que Catalunya no pot esperar que les regions espanyoles posseeixin aquest grau de preparació, creuen trobar una eficaç contrarèplica, dient que, de moment, podria concedir-se l'Autonomia a les que estessin capacitades per a governar-se interiorment, anant després concedint aquest privilegi a les altres, a mida que palesessin llurs aptituds.

Es precis rebutjar aquest programa, més o menys atraient en teoria. Es necessari convèncer a llurs partidaris que a la pràctica en resultaria un greu equivoc, del qual la principal víctima fóra Catalunya.

L'establiment de l'Autonomia a la nostra terra, no la deslliuraria d'estar lligada a la sort econòmica i internacional d'Espanya, i àdhuc acceptant que aques-

ta Autonomia fos tan ample que arribés a convertir-la en un Estat lliure, sota el protectorat d'Espanya per a els efectes internacionals, quina garantia representaria aquest protectorat?

Tindria el règim Republicà la virtut de fer ressuscitar homes desproveïts dels prejudicis, vicis i procediments, que des de fa segles ha estat patrimoni característic dels polítics espanyols; d'homes, que fossin capaços de saber respectar el pacte concertat amb Catalunya no immiscuint-se ni destorbant el seu govern interior i los seves relacions internacionals?

Sense por d'equivocar-se, hom pot contestar aquestes preguntes en el sentit més pessimista.

Els pobles tenen el govern que es mereixen, perquè aquest govern, essent el poble mateix, serà sempre el reflex genuí de la intel·lectualitat i de l'educació política d'aquest, i si manquen les condicions esmentades s'entronitza al poder el despotisme i la tirania.

Així es comprèn que hi hagi pobles com Espanya que suportin dictadors d'esquifida mentalitat i reis de manifesta imbecilitat.

No és, per consegüent, amb aquest poble amb el qual hem d'estar units.

No podem, no devem establir la nostra sobirania acceptant el més petit lligam amb ell.

O tot, o res.

J. LOPEZ-FRANCH.

Havana, desembre, 1924.

MENDOZA. — El "Cor d'infants" del Centre Català que actua sota la direcció de la Sra. Icart de Rodríguez.

A HONOR D'EN MASSO-LLORENS

L'entrada d'any ha estat celebrada pels nacionalistes catalans de Buenos Aires amb un àpat d'afirmació dels ideals que ens impel·leixen a lluitar per aconseguir que la nostra pàtria s'independitzi del jou espanyol.

El Comitè "Llibertat" va tenir cura de l'organització de l'acte que es realitzà el dia de cap d'any en el Casal Català, assistint-hi prop d'un centenar de compatricis i una nodrida representació de nacionalistes bascos, germans d'esclavatge i companys en la lluita contra el comú enemic.

Va presidir l'íntegre patriei Massó i Llorens a honor del qual hom feia la festa.

Oferí la demostració el president del Comitè "Llibertat", Antoni Costa, essent xarrosament aplaudit pels vibrants conceptes amb què ho sabé fer.

Pels nostres germans d'Euzkadi va fer ús de la paraula el jove i fort patriota bascongat Gonzalez de Echavarri, molt conegut en les lluites periodístiques del seu país pel pseudònim de *Aizkibel*, el qual, després de fer una càlida apologia dels moviments nacionalistes de Bascònia i Catalunya, tingué paraules duríssimes per la Dictadura militar i al·ludint les famoses quaranta nou raons d'En Massó i Llorens per a ésser separatista, digué que el règim dictatorial les havia augmentades enormement però que totes les raons podien resumir-se en una de sola i que aquesta justificava amb escreix el daler de catalans i bascos de voler-se separar d'Espanya per tal de defensar la vida i la llibertat de llurs respectius països.

Després de fer un elogi justíssim i entusiasta d'En Massó i Llorens, model de lluitadors i de patriotes, recordant-li l'aliança de catalans, gallecs i bascos, segellada l'onze de setembre de 1923, a Barcelona, dos dies abans de la sergentada, acabà la seva magnífica oració victoriant la independència de Catalunya i d'Euzkadi.

El discurs va ésser interromput sovint pels aplaudiments de l'auditori, el qual li tributà, en acabar, una llarga ovació que s'enllaçà amb la que rebrunyí en aixecar-se per a parlar el digníssim patriei Massó i Llorens. Tothom, a peu ferm, rivalitzava en l'exteriorització de llur entusiasme i llur afecte envers el patriei tan aferriçadament perseguit per la militarada espanyola.

Apaivagada l'ovació i els visques amb què se'l rebé, En Massó va començar el seu discurs. Amb paràgrafs que dictaven l'amor, el record i l'enyorança va descriure les bel·leses naturals de la nostra pàtria, fent un paral·lel entre el seu dolor

en acomiadar-se obligat per la força i el dolor nostre, exiliats volenterosament. Un i altres gloriem d'aquí estant per a reincorporar-nos-hi, si no en l'hora triomfal de l'alliberament, almenys per a cooperar a l'alliberació.

Saludà en la persona eminent de la infadigable escriptora patriota senyora Gràcia B. de Llorens, present a l'acte, la dona catalana plena de seny de la qual tan havem d'esperar a favor dels nostres ideals.

Descriuí l'acte de força que bandejà de les corporacions populars de Catalunya — Mancomunitat, Diputacions i Ajuntaments — els autèntics representants del poble, per a posar-hi en son lloc els sergents de bona lletra i uns, poets, catalans descastats, romanalles de les desferres caciquistes que es trobaven en estat de completa fossilització donat l'avenç cívica a què havia arribat el poble català.

N O T Í C I E S

FESTIVAL PATRIOTIC. — Per tal de recabar diners amb destinació a les despeses que l'ideal ens exigeix, el Comitè "Independents!" de Rosario va organitzar una vetllada patriòtica a profit de l'"Associació Catalana de Beneficència", celebrant-se l'acte en el local del Centre Català d'aquella ciutat el dissabte dia 3 propassat.

Hom representà l'episodi patriòtic original d'En Josep Burgas qual títol és "Jordi Erin", essent molt aplaudits els seus interpretadors senyors R. Farré i J. Cort.

Acte seguit tingué lloc una important audició musical a càrrec del notabilíssim violinista català Emili Güell i la pianista Pia Malagoli, els quals interpretaren obres de Beriot, Güell i Escalas; del senyor R. Miraball, violoncel·lista que executà, acompanyat de la pianista esmentada, obres de Popper, Elga i Güell. Per últim l'orquestra del Palace-Hotel que dirigeix el professor Güell interpretà "Enterpeuse" de Manén, Adagi de la "Patètica" de Beethoven, "Dansa exòtica", de Mascagni, "La mort de l'Escolà" de Nicolau, "Cavalleria Rusticana", de Mascagni, i "La Santa Espina", d'En Morera.

L'auditori sabé apreciar la notable comesa dels interpretadors prodigant-los aplaudiments a dojo.

Fou una festa patriòtica i artística que hauria de repetir-se sovint pel seu caràcter d'elevació dels esperits.

Recollint amables al·lusions del representant d'Euzkadi, recordà l'aliança dels tres nacionalismes peninsulars efectuada amb la seva intervenció a Barcelona. Vingueren els germans de Bascònia i els de Galícia — digué — per a discutir amb nosaltres, unes bases, i ens trobàrem que no s'hagué de discutir res perquè uns i altres seguíem una mateixa idealitat i caminàvem per una mateixa ruta. (*Grans aplaudiments i crits de Visca Catalunya i Gora Euzkadi, lliures*).

Tot el discurs del valent lluitador va ésser una glossa de les valors catalanes, un cant vibrant a la independència de la nostra pàtria i una formidable diatriba contra l'Estat opressor vergonya del món civilitzat.

En acabar el seu discurs, eloqüent i persuasiu, En Massó fou aclamat de nou per l'auditori a peu ferm en mig d'una vibració de sentiments patriòtics unànimes entre catalans i basconcats. "Els segadors", entonats per tothom, elogià l'acte.

HOMENATGE A UNA ESCRIPTORA. — Les entitats patriòtiques i culturals catalanes de Buenos Aires volen oferir un homenatge d'admiració i simpatia a la poetessa senyora Gràcia B. de Llorens per la important obra patriòtica i literària que ve desenrotllant a profit de Catalunya i dels seus ideals de llibertat.

Ens congratulem de la notícia i ens hi adherim entusiastament, bo i felicitant a la nostra activa companya de Redacció.

LA NOVEL·LA D'ARA. — Havem rebut d'aquesta publicació un prospecte adreçat als catalans residents en terres americanes, exposant l'obra de catalanitat i de cultura que realitza divulgant les obres dels millors escriptors nostres, combatent així la malèvola i desnacionalitzadora influència de tanta publicació cixorea escrita en llengua espanyola amb el fi d'adulterar l'esperit del nostre poble.

"La novel·la d'ara" ha publicat, entre d'altres, obres originals d'Angel Guimerà, Víctor Català, Narcís Oller, Prudenci Bertrana, Poal-Aregall, Pous i Pagés, Alfons Maseras, Josep Burgas, Lluís Via, Ventura Gassol, Raimon Casellas, Enric de Fuentes, Surinyac-Senties, Santiago Rusiñol, Ignasi Iglesias, Carles Soldevila, Joaquim Ruyra, Miquel Roger i Crosa, J. Roure-Torrent, J. M. López-Picó, J. M. Mustieles, Alfons Nadal, Marius Aguilar, Ambrós Carrion, Nogueras Oller, Josep Lleó, Ribera-Rovira,

Cristófor de Domènech, J. Puig i Ferrater, Carme Karr, Alexandre Pont, etc.

Ultra això, aquesta publicació compta amb l'honor de veure's coaccionada i multada sovint per la Dietadura militar, per causa de la tendència a publicar temes de caràcter patriòtic. La recomanem als nostres lectors.

Es publica setmanalment i la subscripció anual és de 15 pessetes. S'accepten subscripcions a la nostra Redacció.

ATLETIC CASAL CATALA. — Heus aquí el resultat de la campanya futbolística realitzada durant l'any 1924 per aquesta secció del Casal Català de Buenos Aires.

Primer equip (3ª categoria) Partits guanyats: 14. Empatats: 10. Perduts: 4. Total 28.

Segon equip (4ª categoria) Guanyats: 12. Empatats: 4. Perduts: 8. Total 24.

Equip infantil (Menors de 12 anys). Guanyats: 4. Empatats: 2. Perduts: 2. Total 8.

Pels resultats generals hom pot comprovar que els braus minyons del Casal s'han portat bé, mantenint en lloc honorable els colors de la nostra pàtria que ostenten amb dignitat.

Avant germans!

FESTA D'INFANTS. — El diumenge dia 4 proppassat el Casal Català va dedicar una festa a la mainada. La Comissió Mixta de Propaganda tingué cura

de l'organització de l'acte, el qual assolí un èxit esclatant.

El programa força variat contribuï sens dubte a la bona acceptació que en feu l'auditori. Hi hagué cançons infantils, recitació de poesies, monòlegs, còpies, danses, execució de trossos de música a piano i violí, etc. Els noms de Narcisa Freixas, Jaques Daleroze, Frontini, Apeles Mestres, Suñer, Sara Llorens de Serra, Weis, Zamacois, Lluís Ros, Van Gael, Gràcia B. de Llorens, Schubert, Desormer, Paderewsky i Straus, integraven el programa, essent-ne interpretadors els nens Ducet i Obradors; les nenes Ros, Deive, Obradors, Rimoldi, Burg, Schottenfeld, Llorens, Boixader, Paré i Martí; senyoretes Ros, Saenz, Bartrés, Rabboni i Salas; i el mestre Ernest Suñer i chor general.

Molt celebrades foren les cançons catalanes, el chor "L'escolanet" de Zamacois, amb còpies al·lusives d'En Lluís Ros, les danses, i la sardana del mestre Suñer "Els infants del Casal".

Al final el públic corejà "Els segadors".

TEATRE CATALA. — La segona funció de la sèrie matinal organitzada per l'Art Escènic del Casal Català tingué efecte el diumenge dia 11 proppassat en el Teatre Liceo posant-se en escena el formidable drama de l'il·lustre Adrià Gual "Misteri de dolor", obra plagiada

per l'hidalgo Benavente amb el rètol de "La malquerida".

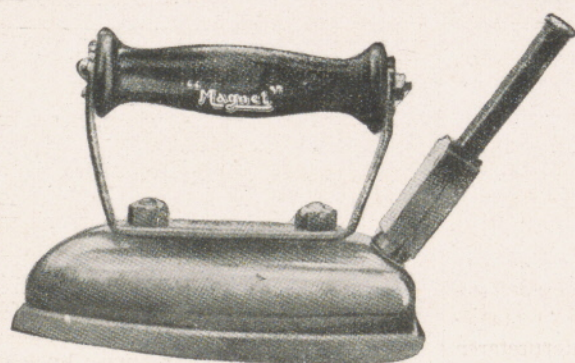
L'obra d'En Gual fou interpretada per les senyores Soler i Santos i els senyors Silvestre, Vallbona, Lleonor (M.) i Massó.

El públic correspongué als esforços dels notables aficionats del Casal, prodigant-los els aplaudiments.

FRAGMENT DE CARTA

"En X. X. us haurà contat moltes coses de política. Ara la cosa està molt encalmada. Ja no persegueixen els catalanistes i es fa una vida estulta de silenci i covardia que va rosegant l'esperit i empobrint la terra. Però Catalunya, és viva, més que mai. Això ja ha depassat els límits del poder humà. El de menys és la Unió Catalanista, l'Acció Catalana i la Lliga. Ara Catalunya es palpa, es troba, i això és immortal. Tingueu-ne alegria perquè això ja és dels èxits suprems de la nostra vida.

El poble de X... també es sosté molt bé. Ningú fa heroicitats, però és ben cert que ningú claudica. Els militars marxaran i encara que no ho sembli, hauran fet quelcom. Ens hauran posat el poble a prova i hauran deixat les ungles al Marroc. Crec que, amb poc més que durin, llur fracàs tindrà una consagració que aplegarà fins a les classes més conservadores i perdurarà per unes quantes generacions".

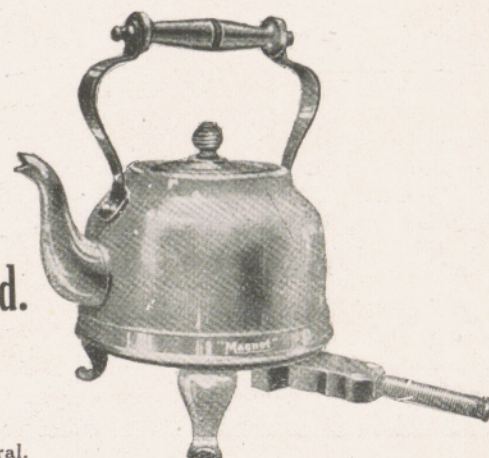
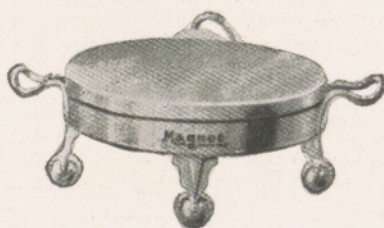

ELS APARELLS ELÈCTRICS MARCA

"Magnet"

PER A ÚS DOMÈSTIC, SÓN ELS MÉS ECONÒMICS

Sol·licitin llista de preus
il·lustrada

The Anglo - Argentine General Electric Co. Ltd.

1475 - RIVADAVIA - 1483

(PLAÇA DEL CONGRÈS) - BUENOS AIRES

U.T. 38 Mayo, 3021 al 24

Coop. T. 2616, Central.

BENVINGUT BONELL

CIRURGIA PEDICUR
(Del Club Gimnasia i Esgrima)

- Hom va a domicili -

Consultori:

LIMA 27

U.T. 37, Riv. 4280

Hores de consulta de 9 a 12
i de 14 a 18

Particular:

TACUARI 886

U.T. 23, B. Orden 6089

Apiari FLOR de ROMERO»

MELS i existència permanent de
CERES VERGES i preparades
per a usos industrials
i domèstics.

Josep Ramoneda

Abellers:
COLONIA ALVEAR
(Mendoza)

Escriptori:

Medrano 461

Buenos Aires

U. T. 8729, Mitre

FARMACIA CATALANA DEL DOCTOR VILAR

LABORATORI D'ANALISIS I ESTERILITZACIONS
S'atenen demandes per la campanya, fent-se els enviaments
amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda

GARANTIA ABSOLUTA DE TOTES LES PREPARACIONS
Venem AIGUANAF compost

ALSINA, 1202, CANTONADA SALTA
Unió Telef. 3305, (Rivadavia) BUENOS AIRES

RESTAURANT DEL "CASAL CATALÀ"

Atès personalment pel
seu arrendatari:

Sebastià Ginestà

Cuina de primer ordre.
Menjars genuïnament
catalans

S'ADMETEN PENSIONISTES

Florida 150, Buenos Aires

EL TIBIDABO JOYERIA DE JOSÉ BRIÓ

Brillants i Alhages Fines d'Ocasió,
a preus veritablement limitats.

No compreu sense abans
visitar aquesta casa.

UN. TEL.
38 MAYO. 0206.

Confiteria Catalana

Cerrito, 153

Unió Telefònica 4571, Rivadavia
Coop. Telefònica 2918, Central

oms

B^{mé} Mitre 2248

Unió Telefònica 8809, Mitre
Coop. Telefònica 2919, Central

Esplèndid Servei per a Casaments i Bateigs

Preus econòmics - Demanin pressupost

Bombons fins, Fabricació de la Casa

Xampany *- Codorniu -*

NEULES

OLIS

*de cuina i de taula, a cada tres portes
en venen; però els catalans que vulguin
ésser ben servits i pagar preus equitatius,
faran molt bé de venir a casa.*

*S'envien mostres i es reparteix a domi-
cili.*

||||| **L'ATLÀNTIDA** |||||

J. CABRÉ I CIA.

Estados Unidos 1599
i Cevallos.

Un. Tel.
5532, Libertad

Gran Hotel-Pensió "Belgrano"

DE FRANCISCO RIERA
Exclusivament per a famílies.
Comoditats per a passatgers.
Peces amoblades per a homes. Des
de \$ 75 a 120; pensió completa
Bany calent i telefon.

BELGRANO 823 - 25

Unió Telef. 4349, Rivadavia

Buenos Aires

MATALASSOS a l'estil català
(REFORMA I VENDA)

Gran assortit de tot lo pertanyent al ram
Encàrrecs per carta o personalment

D. VALLBONA
Coop. Telefònica 551, (Oeste)

PAVON, 4125
BUENOS AIRES

ARTICLES

per a MECANICS, FERRERS
i BRONZERS

Joan Russinyol

SARMIENTO, 1517 { Un. Tel. 1081, Libertad
Coop. Tel. 1350, Central

Unica Casa Especial
en Caragols
per a Metalls de Ferro,
Bronze i Acer.

Avisem al nostres clients que ens
havem traslladat del carrer Cangallo al
de Sarmiento, 1517.

Fabrica de Camises
"La Esmeralda"

ENRIC RODÓ

ESMERALDA, 492

Sucursal: Corrientes, 1260
Buenos Aires

**Venda directa
al consumidor**

Per CAMISES de resultat ex-
cel·lent: Per gènere de punt
Català i per tota mena d'ar-
ticles de Camiseria, visiteu
sempre **"La Esmeralda"**.

"Bodegas RESPLANDOR"

■ ■ ■ (Pagès, Aymerich i Cia., MENDOZA) ■ ■ ■

Compatricis: Si voleu beure bon vi exigiu
al vostre proveïdor que us serveixi el
de marca **"Resplandor"**.

■ ■ ■

Unics representants a Buenos Aires:

■ ■ ■

ROVIRALTA, GRANADA i Cia.

1247 - Campichuelo - 1249

Un. Tel. 1446, Chacrita